

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Georgii Calixti S. Theol. D. ... De Praecipuis Christianae Religionis Capitibus Disputationes XV.

Calixt, Georg

Helmestadii, 1658

VD17 VD17 3:303575N

Disputatio II. De deo patre, filio et s. spiritu

[urn:nbn:de:bsz:31-128662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128662)

DE DISTINCTIONE
DISPUTATIO II.
DE DEO PATRE, FILIO
ET S. SPIRITU.

THESIS I.

SVperiore disputatione, quòd in divinis unitas essentia & trinitas personarum sit, ostendimus; diximusque mysterium id esse, cui indagando aut demonstrando nihil conferre possit humana ratio; totum autem niti revelatione cœlesti, præcipuè quam nobis *unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*. Atque inde quidem, quòd ita sese res habeat, simpliciter cognoscimus: ulteriora autem, sive quomodo talia sint, distinctè non penetramus. Siquidem nunc *ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cùm autem venerit perfectum, id quod ex parte est, abolabitur. Videmus enim nunc per speculum in ænigmate: tunc verò à facie ad faciem*. Chrysostomus rectè & pulchrè explicat, quum inquit: *Non abolabitur quidem scientia, sed desinet esse non-perfecta: nec enim intra hos fines scientia tum se nostra continebit, sed amplius progredietur. Atque ut exemplo rem magis lucidam faciamus, Deum ubique esse, nunc quidem scimus: quo modo sit, porrò nescimus. Item quòd ex his, quæ non erant, fecit, quæ sunt, scimus: quæ fecerit, non scimus.*

Joh. 1, 18.

1. Cor. 13, 9.
10. 12.

hom. 34. in
1. Corinth.

II. Contenti itaque erimus illà, quâ nos Filius Dei dignatus est revelatione, ita ut unius ejusdemque essentia tres verè & realiter distinctas personas credamus, & confiteamur, & defendamus contra quoscumque orthodoxæ veritatis hostes.

III. Praxeas & Hermogenes primi realem personarum distinctionem negasse videntur, quum intelligere
non

non possent, quomodo ea cum unitate essentiae consistere-
ret. Tertullianus (sed jam Montani somnia amplexus)
librum contra Praxeam scripsit, qui exstat; eumque pri-
mum esse autumo, in hoc genere Latino sermone editum.

IV. Noëctum ante suam ætatem cxxx plus mi-
nus annis ortum scribit Epiphanius. Ille renovavit hæ-
resin, quam juxta Theodoretum quidam Epigonius no-
mine primus peperit; Cleomenes autem acceptam con-
firmavit. Noëti discipulus fuit, scribente Philastrio, Sa-
bellius; cujus dogma tale fuisse narrat Theodoretus, se-
ctatores ei tribuens Marcellum & Photinum alijs nomi-
nibus Sabellij sensum prædicantem. *Dicit Patrem & Fi-
lium & Spiritum Sanctum unam esse personam, quæ tria habeat
nomina, & eundem aliquando quidem vocat ut Patrem, ali-
quando autem ut Filium, aliquando verò ut Spiritum Sanctum:
Et in Veteri Testamento, ut Patrem legem tulisse, in Novo ut Fi-
lium hominem factum esse, & ut Spiritum Sanctum ad Aposto-
los venisse.* Unde quoque Patripassiani illi nominati sunt,
quòd Patrem incarnatum & passum esse dicerent.

V. Convincuntur abundè ex notionibus sive pro-
prietatibus & relationibus illis, de quibus suprà. Patris
enim proprietates est gignere; Filij verò gigni; Spiritus au-
tem procedere. Estque vera relatio inter Patrem & Fi-
lium, ut etiam inter Spiritum & eos à quibus procedit.
Impossibile est igitur eandem personam gignentem esse
& genitam, spirantem & spiratam. Nam qui accipit esse
ab alio, necessariò reipsà ab eo distinguitur: neque enim
fieri potest, ut aliquis producat à semetipso. Quoniam
igitur Filius suum esse accipit à Patre, & Spiritus Sanctus
ab utroque, necesse est Patrem, Filium & Spiritum San-
ctum reipsà inter se distingui.

VI. Se-

l. 2. tom. 1.
hær. 57.
l. 1. hær. sab.

l. 2. hær.
fab.

VI. Secundò sunt dicta Scripturæ, quibus hæ tres personæ tamquam planè distinctæ nominantur & numerantur. Matth. XXI IX. *Baptizantes eos in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti.* II Cor. ult. v. ult. *Gratia Domini Jesu Christi, & caritas Dei & communicatio Sancti Spiritus.* I Joan. V, 7. *Tres sunt, &c.*

VII. Tertiò Christus ipse de Patre loquens manifestè, **ALIUS**, inquit, *est qui testimonium perhibet de me.* Ioan. 3, 52. Et de Spiritu : *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis.* Ioan. 14. 16. *Basiliius ex hoc loco argumentatur : Filius itaque est rogans; Pater qui rogatur; Paracletus verò qui mittitur. Annon igitur manifestè impudens es, inquit, Sabellium increpans, qui cum audias EGO de Filio, ILLE de Patre, ALIUM de Spiritu sancto, omnia misces, omnia confundis, & uni rei omnes hæc adpellationes imponis ? Ubi notandum, quòd ALIUS personam propriè; ALIUD essentiam significet; ideoque locum habeat in Trinitate juxta Nazianzenum Alius atque Alius, ne personas confundamus : non autem aliud atque aliud, quoniam tria quoad divinitatem unum idemque sint.* wa. c. 49.

IIX. Quartò nisi vera foret inter personas distinctio, nullo modo citata dicta explicari, aut à monstrosâ negatione liberari possent : quemadmodum nec complura alia, Eph. II, 18. *Per Ipsum habemus accessum ad Patrem in uno Spiritu.* Item ea, quibus una persona apud alium vel in aliâ esse dicitur. Joh. I, 1. *Verbum erat apud Deum.* vers. 18. *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris.* Cap. x, vers. 38. *In me Pater, & ego in eo.* Cap. xvi I, vers. 10. *Ego in Patre, & Pater in me est.* quibus loquutionibus indicatur intima illa & perfecta unius personæ in aliâ inhabitatio, quam *περὶ τοῦ πατρὸς* lib. I. c. II. Damascenus, Scholastici Doctores Circuminceffionem adpellant. IX. Re-

IX. Rejeçtâ itaque & ex sacris literis devictâ confusione Sabellianâ cum Bernhardo *dicamus tres, non ad præjudicium unitatis; dicamus unum, non ad confusionem trinitatis;* dicamus, inquam, realiter distinctos sine præjudicio idemnitatis: & pergamus nunc ad singulas personas, ut, quod superiore disputatione promissimus, divinitatem Filij & Spiritus sancti peculiariter demonstremus.

X. De PATRE enim non opus est; quum adversarij non negent, immò verò pro gloriâ & excellentiâ Patris pugnare contendant, ne videlicet pluribus divinitatis majestas communicata dicatur. Verùm non vident miseri, quòd Filium negando, Patrem quoque negent; vnumque è tribus evertendo, totum evertant, aut potius à toto excidant. *Cum de Filij contumeliâ honoras Patrem,* ait Augustinus, *& Filium offendis & Patrem.*

XI. Quòd autem Pater verè generet, inde liquet, quoniam verus Pater est, veraque est inter ipsum & inter Filium relatio. Non tamen omnia ea, quæ ad naturalium rerum generationem concurrunt, in divinâ reperiri possunt aut debent, nempe contraria dispositio agentis & patientis, illiusque in hoc actio; & inde formæ substantialis è potentiâ in actum productio. *Diligenter consideranti,* ait Basilus, *palàm fit, non corporeæ passionis primò & propriè Patris ac Filij nomina sensum facere solere: sed solam ex seipsis cum dicuntur quam inter se habeant habitudinem ostendere. Pater enim est, qui essendi principium alteri secundum similem sibi naturam præbuit: Filius verò, qui ab altero essendi principium per generationem habuit. Sic enim ipse Filius: Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio vitam habere in semetipso. Verè igitur Pater Filio dat esse per generationem, & verè Filius illud accipit: unde consequitur*

C

vera

l. 5. de confid. c. 8.

PATRIS
DIVINITAS.serm. 51. de
verbis Domini.l. 2. cont.
Eunom

Ioan. 3. 26.

vera utriusque relatio & distinctio, & perfectissima adfamiliaratio, scilicet in identitate essentiae. Inde symbolum Nicænum: DEUS DE DEO.

1. quæst. 33.
art. 1.

XII. Quoniam itaque à Patre Filius est, nec non Spiritus sanctus, rectè ei nomen Principij à veteribus Ecclesiae doctoribus adtributum fuit. Principium enim dicimus id, à quo est aliud. Græci verò etiam Caussam dixerunt: prudenter tamen admonuit Thomas, principium potius dicendum esse. Causa siquidem propriè diversitatem quamdam naturæ, quæ nulla hîc est, indicat. Ne igitur occasio detur erroribus, convenientiore vocabulo, quod præsto est, rectiùs utemur. Quin imò, *quandò aliquod nomen, inquit, communius est, tantò convenientiùs accipitur in divinis: quia nomina, quantò magis specialia sunt, tantò magis determinant modum convenientem naturæ.*

cap. 2.

XIII. Sed hoc quoque notandum est, principium Patri hîc tribui notionaliter, hoc est, quatenus habet respectum ad alias à se procedentes personas. Nam principium est Deus omnium omninò creaturarum: hoc verò modo essentialiter sumitur & non soli Patri, sed Filio quoque & Spiritui Sancto convenit. At quando consideramus ordinem originis ad intra, sic proprium est Patris, respectu Filij; commune Patri & Filio, respectu Spiritus sancti, (ut postea docebimus) cui quidem hoc pacto accommodari non potest. Sed neque respectu essentiae notionaliter ullo modo accipi debet: ea enim neque gignit, neque gignitur, neque mittit, neque mittitur. Contrarium docuisse Joachimum quemdam Abbatem testatur Concilium Lateranense sub Innocentio III A. C. CIO CCXV celebratum: verum is (si ita se res habet) malè P. Lombardum oppugnabat, ut non malè ea sententia

tia etiam post mortem auctoris à Concilio damnata fuerit.

XIV. Neque verò ob hanc principij aut originis rationem Filius re ipsâ & quò ad essentiam minor est Patre, aut utroque Spiritus sanctus. Pulcrè enim Hilarius: *Si donantis auctoritate Pater major est, numquid per doni confessionem minor Filius est? Major itaque donans est, sed minor jam non est, cui unum esse donatur.* Quinimò secundum Augustinum *quia ille Pater est, ille Filius, nullo modo impedit ut credamus æqualem Patri esse Filium & consubstantialem & coæternum.* Atque sic exponit verba illa Christi, (*Pater major me est,*) Basilii; nempè, *ut eo quòd Pater est, major esse intelligatur.* Nam quoniam à Patre origo est Filij: hoc major est Pater, quòd causa est atque origo. Et Athanasius: *Πατὴρ μείζων, ἢ υἱός, οὐκ ἔστιν ἕτερον ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ τὸ πατέρων γέννησιν.* Item Nazianzenus *orat. IV.* Et Chrysostomus in hunc locum: *Quòd si quis majorem Filio Patrem, in quantum principium, diceret, neque hoc contradiceremus: non tamen id alterius facit Filium esse substantiæ.* Quamquam Cyrillus & Augustinus hæc verba enarrantes susceptæ humanæ naturæ adcommodant.

XV. FILIUS ὁ λόγος Joanni, ut rectè & piè Ignatius, *ἢ ῥητὸς, ἀλλ' ὑσιώδης.* Verùm quur λόγος dicatur, non credo exactè & distinctè à quoquam explicari posse. Quid tamen Athanasius *orat. III. contra Arianos*; Basilii *sermone super verba: In principio, &c.* Ambrosii *lib. IV. de fide ad Gratianum c. III.* Augusti *de fide & symbolo c. III.* de hac adpellatione senserint & scripserint, apud ipsos videre licet. Sic neque quomodo se habeat divina Filij generatio, explicare possumus: *Licet scire, ait Ambrosius, quòd natus sit; non licet discutere, quemadmodum natus sit.* Et

1.9. de Trin.

1.4. de Trin.
cap. 20.

Ioan. 14, 28.

1.1. cont.
Euanom.
orat. 2. con.
Arian.FILII
DIVINITAS.
ep. ad Magnif.1. de Fide
cap. 5.

erat 4. Nazianzenus, *Dei generationem, inquit, cum silentio veneremur. Magnum quid tibi sit intelligere, quod sit genitus. Quo autem modo, id ne angelis quidem cogitandum, tantum abest ut tibi permittamus.*

XVI. Divinitatem ^{τὸ λόγος} Diabolus per sua organa maturè cepit impugnare. Nam imperante Trajano, vivo adhuc Joanne Apostolo, excitavit Cerinthum, qui doceret Jesum fuisse Josephi & Mariæ filium, similiter ut reliqui omnes homines, & plus potuisse justitiâ & prudentiâ & sapientiâ præ omnibus, & post baptismum descendisse in eum Christum ab eâ principalitate quæ est super omnia, figurâ columbæ: in fine autem revolasse iterum Christum de Jesu, & Jesum passum esse, resurrexisse, Christum autem impassibilem perseverasse, existentem spiritalem. Verba sunt Irenæi lib. I. cap. XXV. Idem juxta eundem sensit Carpocrates, Jesum è Josepho natum, & qui similis reliquis hominibus fuerit, distasse ab alijs; quod anima ejus firma & munda esset. Et Ebion secundum Eusebium, à quo Ebionæi, id est, mentis & intelligentiæ inopes, quippe qui de Christo & ejus doctrinâ tenuiter & abjectè statuerent & opinarentur, nempe eum simplicem, vulgarem & non nisi hominem censentes. Joannes itaque novissimus omnium scripsit Evangelium, rogatus ab Asiæ Episcopis, adversus Cerinthum aliosque hæreticos, & maximè tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui adserunt Christum ante Mariam non fuisse, unde & compulsus est divinam ejus nativitatem edicere. Ita Hieronymus in Catalogo.

XVII. Idem docuit temporibus Severi Artemon, qui & Artemas, testibus Augustino *de Eccles. dogm. c. LII.* & Eusebio *lib. V. hist. cap. vlt.* & Theodoro *lib. II. hæ. fab.* cujus successor juxta Nicephorum Theodotus coriarius Byzantinus. Beryllus quoque Bostrorum Arabiæ episcopus,

3. hist. c. 21.

lib. 4. c. 21.

pus, celebris alioquin doctor, in hæresin Artemonis prolapsus est; sed ab Origene conuictus & ad Ecclesiam reductus. Vide Eusebium *hist. l. VI. c. XXVI.* Hieronymum *in Catalogo cap. LX.*

XIIX. Paulus è Samosatâ Syriæ urbe oriundus vixit temporibus Galieni, Claudij & Aureliani Imperatorum. Mortuo Demetriano electus est in Episcopum Antiochiæ. Is ambitione elatus, ut vult Eusebius; sive quò, ut narrat Theodoretus, Zenobiæ, quam Persæ devictis Romanis Syriæ & Phœnicæ gubernatricem dederant, cum Judæis sentienti gratificaretur, Artemonis hæresin renovavit, & divinitatem Christi negavit. Contra hunc aliquot Concilia Antiochiæ coacta: & tandem sub Aureliano A. C. CCLXXIV in postremo concilio Episcoporum numero propè infinitorum Malchion scholæ humanioris literaturæ quæ erat Antiochiæ magister, vir cum in alijs disciplinis disertus, tum in sapientiæ studio eximius, disputationem contra hominem instituit, eumque integumentis dissimulationis evolvit, & omnium oculis subiecit. Conuictus itaque communi consensu palàm condemnatur, & è Catholicâ Ecclesiâ penitus exturbatur. Ita narrat Eusebius *lib. hist. VII. cap. XXIII.* Vide etiam de eodem Epiphanium *lib. II. tom. II. hæ. LXV.* & Philastrium & Augustinum *in Catalogis suis;* qui addunt Photinum quoque in omnibus Pauli doctrinam sequutum fuisse.

XIX. Hactenus indoctus & absurdus fuit Diabolus; neque enim hæc portenta dogmatum adversâ fronte cum sacris literis pugnantia ullo modo defendi poterant. Verùm nihil ille remittere, neque animum despondere. Imperante Constantino Magno nactus est idoneum suis machi-

machinationibus organum, Arium, presbyterum Alexandrinæ ecclesiæ, hominem vafum & turbulentum, qui cum videret Alexandrum ad episcopatus gubernacula designatum, invidia flammam, quâ incendebatur, minimè reprimere, sed eâ vehementius inflammatus materiem contentionis & discordiæ indies aucupari laboravit. Verba, quibus utor, sunt
 I. s. hist. c. 2. Theodoret; ex quo plura de occasione cognoscere promptum est.

XX. Ille quidem non negabat Filium fuisse ante Mariam, sicuti olim fecerant Cerinthus & Ebion: verum ut quodnam propriè ejus dogma fuerit, intelligatur, adscribemus ipsum ex epistolâ Alexandri Episcopi Alexandrini, quæ exstat apud Socratem lib. I. cap. II. & inde repetitur à Nicephoro lib. IIX. cap. IIX. & in Tripartitâ lib. I. cap. XIII. Quæ contra scripturas excogitarunt, inquit ille, hæc sunt: *Non semper Deus Pater fuit, non semper fuit Dei verbum: sed fuit, quando Deus Pater non fuit, Dei autem verbum ex non existentibus factum est. Existens enim Deus non existentem ex non existente fecit. Quapropter fuit aliquando, quando non fuit. Creatura enim & factura est Filius, neque similis est Patri secundum substantiam.* Item: *Propter nos factus est, ut nos per eum, tamquam per instrumentum crearet Deus: & nequaquam substitisset, nisi nos Deus facere voluisset.* Eadem sententiæ inveniuntur in ipsius Arij ad Eusebium Nicomediensem epistolâ, apud auctores jam citatos, & Theodoretum legendâ. Ei, Alexandrum dicit, *minimè adsentimur, publicè prædicanti in hunc modum: Semper Deus, semper Filius: simul Pater, simul Filius: simul cum Deo Patre ingenito Filius est: semper genitus est: ab ingenito genitus est: & tamen neque cogitatione neque individuo aliquo temporis puncto Deus Pater Filium antegressus est: sed semper*
 per

I. s. hist. c. 5.

per Deus Pater, semper Filius, ex ipso Patre existens Filius. Addit enim, se ideò dicere eum nihilo exstare, quoniam neque sit pars Dei, neque ex ullo subjecto existat. Adscribam quoque verba, quæ Athanasius ex libro ejus quem Thalian nominaverat, adlegat: Οὐκ ἀεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἰω, ἀλλ' ἰω ὅτι θεὸς μόνος ἰω, καὶ ἕκαστος πατὴρ ἰω, ὕστερον δὲ ἐπεὶ γέγονε πατὴρ. ἕκαστος ἰω ὁ υἱός. πάντων γὰρ γενομένων ἐξ ἑκόντων, καὶ πάντων ὄντων ἡπισμάτων καὶ ποιημάτων γενομένων, καὶ αὐτὸς ὁ σὺ θεὸς λόγος ἐξ ἑκόντων γέγονεν.

orat. 2. contra
Arian. ab
init.

XXI. Contra blasphemam hæc dogmata, eorumque auctorem & propugnatores celebrata est synodus œcumenica prima in urbe Bithyniæ Nicæâ, in quam mandante & curante Imperatore Constantino Magno conveniunt Episcopi juxta Eusebium ccl; juxta ceteros auctores, cccxix. Hi Arianum dogma examinarunt, refutarunt & damnarunt, suæque fidei & doctrinæ confessionem, quæ etiamnum hodie titulo Symboli Nicæni celeberrima est, ediderunt. A. C. cccxxv Imperij Constantini xx. Coss. Paulino & Juliano. De hac synodo lege Eusebium *de vitâ Constantini l. III. c. VI. & seqq.* Theodoretum *lib. I. c. VII.* Socratem *l. I. c. V.* Sozomenum *l. I. c. XVI.* Nicephorum *l. II. c. XIV.* Tripartitam *initio libri II.* & Athanasium *epistolâ de decretis hujus synodi.*

l. 3. de vitâ
Const. c. 9.

XXII. Nihilominus hæc flamma longo tempore exstingui non potuit. Neque enim mentem mutavit aut emendavit Arius (mortem ejus lege apud Theodor. *l. I. c. XIV.* & Sozom. *l. II. c. XXIX.*) neque defuerunt, qui ista dogmata amplecterentur & tutarentur: inter quos posteris temporibus præcipui fuerunt Aërius è Ponto oriundus: Aëtius Cilix, cujus discipulus Eunomius Cappadox, unde novum nomen Eunomianorum, qui & Anomæi. Vide Epiphanium *lib. III. tom. I.* Turbas autem derunt Ariani longè maximas, quum ipse quoque Constanti-

stanti-

stantinus favere eis ceperit; & postea in suas partes pertraxerint ejus filium Constantium Augustum, & Valentem Imperatorem, & Valentiniani matrem Justinam, plurimum negocij Ambrosio faceissentem; nec non Gothorum & Vandalorum gentes & Reges.

XXIII. Easdem hasce impietates patrum memoria ex orco revocare ceperunt Michaël Servetus Arrago, & Valentinus Gentilis Italus. Et hic quidem ad Arium, ille ad Samosatenum propius accessisse videtur. Docuit enim inter complures alios errores (è quibus tamquam monstrum aliquod compositus fuit) Christum ante incarnationem nihil fuisse nisi in mente Dei per ideam; Deumque esse non æternum, sed temporalem & factum; nec naturâ, sed gratiâ & inhabitatione. Combustus est Genevæ A. C. CIO IO LV. Gentilis Filium quidem ab æterno & ex substantiâ Patris genitum concessit; quod quamquam negabat Arius, posteriores tamen Arianos non negasse notat Augustinus, & fatetur apud eundem Maximinus: nihilo autem minus cum iisdem statuit Filium Patre longè inferiorem, & Patrem solum verum Deum esse, & essentiatorem, ut loquebatur, Filium & Spiritum sanctum essentiatos. Capite truncatur Bernæ Helvetiorum A. C. CIO IO LXVI. Utriusque discipuli & ad seclæ etiamnum profanas magistrorum doctrinas tutantur, & per Poloniam, Transylvaniam & Hungariam disseminant.

l. 6. de Trin.
cap. 1.

XXIV. Contra hosce cùm veteres tum novos hæreticos, Christi DEI perduelles, aliquot argumentis ex sacrâ Scripturâ depromtis divinitatem Christi demonstrabimus.

XXV. Primò colligitur & concluditur ea ex locis quampluribus, quibus Filius Dei adpellatur, & quidem, ut
ab

ab alijs, qui gratiã aut officio Filij sunt, distinguatur, Unigenitus, *Joan. I. v. 3. & 16.* Proprius, *Rom. IIX, 32.* ante secula genitus, *Psal. II, 7.* Quidni enim sicut hominis filius verus homo est, tantò magis Dei Filius verus Deus sit?

XXVI. Secundò idem evincunt loca utriusque fœderis, quæ Christo Dei nomen & essentiam simpliciter & absolutè expressis verbis tribuunt. E Vetere nulla nunc adducemus, ea enim robur suum sortiuntur, quando à Novo citantur & Christo adplicantur. E Novo autem hæc notentur. *Luc. I, 16.* Angelus ad Zachariam de Joanne Baptistã inter cetera : *Et multos filiorum Israël convertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ.* Baptista verò ante Christum præcessit, & ad Christum convertit filios Israël. *Joan. I, 1.* *Deus erat verbum.* *Joan. XX, 28.* Respondit Thomas & dixit ei : *Dominus meus, & Deus meus.* *Act. XX, 28.* *Ecclesiam Dei, quam adquisivit sanguine suo.* *Rom. IX, 5.* *Quorum sunt patres, & ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia DEUS benedictus in secula.* *I Cor. II, 8.* *Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* *Tit. II, 13.* *Exspectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni DEI & Salvatoris nostri Jesu Christi.* *I Joan. V, 20.* *Hic est verus DEUS & vita æterna.* *cap. III, vers. 16.* *In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit.*

XXVII. Tertiò adducimus loca, quæ docent Filium per omnia & in omnibus æqualem, adeoque esse suo Patri. *Joan. V, 10.* *Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.* *Joan. X, 29.* *Ego & Pater unum sumus.* *Joan. XIV, 1.* *Creditis in Deum, & in me credite.* *vers. 7.* *Si cognovissetis me, etiam Patrem meum cognovissetis.* *vers. 9.* *Qui*

D

videt

videt me, videt & Patrem. vers. 10. Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est: Joan. XVI, 15. Omnia quaecunque habet Pater, mea sunt. Joan. XVII, 10. Mea omnia tua sunt, & tua mea. Philip. II, 7. Qui cum in formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo. I Joan. V, 7. Hi tres unum sunt.

XXIIX. Quartò formamus invictum argumentum ex collatione locorum utriusque Testamenti, quando ea quæ in Vetere indubitato ipsis Judæis & adversariis concedentibus de nullo alio quàm Deo Israël, quem solum & verum Deum esse volunt, loquuntur, in Novo de Christo exponuntur, deque ipso dicta esse adferuntur. Atque vim hujus argumenti Ariani & quicumque utrumque testamentum recipiunt, declinare non possunt. Formato enim syllogismo, ejus Major conceptis verbis Veteri, & Minor Novo continebitur. I. Num. XXI, 6. dicitur Jehovah immisisse serpentes ignitos in populum loquentum adversus Deum & Mosem. At hoc Paulus Christo adtribuit I Cor. x, 9. II. Psal. LXIIX, 19. de Deo, cujus currus viginti millia, millia Angelorum, dicitur: *Ascendisti in altitudinem, duxisti captivam captivitatem, accepisti dona hominibus.* Paulus hoc de Christo dictum testatur, Eph. IV, 8. III. Epistola ad Hebræos Christo applicat, quæ de Jehovah & vero Deo canunt Psalmi XLV, 7. XCVII, 8. CII, 26. CX, 1. IV. Psal. xcv, 7. de Jehovah factore nostro, qui Deus noster, & nos populus pascuæ ejus, & oves manus ejus, in hunc modum: *Hodie si vocem ejus audiveritis, nolite obdurare cor vestrum, sicut in contradictione, sicut in die tentationis in deserto.* At Spiritum sanctum hoc de Christo dixisse testatur eadem epistola, cap. III, vers. 7. V. Jesaias cap. VI Sanctum Dominum

minum Deum Sebaoth in majestate & gloria tremenda conspicit. At Joannes eum gloriam Christi vidisse, & de Christo loquutum esse, disertis verbis adfirmat, cap. XII, vers. 41. VI. Jes. IIX, 13. Jehovah Sebaoth lapis offensionis esse dicitur, & petra scandali duabus domibus Israël. At hunc lapidem, hanc petram Christum esse, dicit Paulus Rom. IX, 33. & Petrus I Ep. II, 8. nec non Simeon Luc. II, 34. VII. Jes. XL, 3. *Vox clamantis in deserto: Complanate viam Jehovah, rectam facite in solitudine semitam Dei nostri.* Quod hæc vox clamans sit Joannes ille Baptistes, testatur ipse apud Evangelistam Joannem c. I, vers. 23. & Matthæum III, 3. Marcus I, 3. Lucas III, 4. Christus itaque, cui viam complanavit Joannes, Jehovah erit. IIX. Idem evincitur ex eo, quod Jehovah Deus Israël apud Malachiam cap. III, vers. I. dicit: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam:* atque de eodem Joanne exponit Marcus cap. I, vers. 2. & ipse Christus apud Matthæum XI, 10. & Lucam VII, 27. Nam nemini viam præparavit Joannes nisi Christo, unde parens ejus Zacharias: *Præibis ante faciem Domini, parare vias ejus.* IX. Jes. XLV, 23. Jehovah, præter quem non est Deus, Deus justus & salvans jurat: *Mihi curvabitur omne genu, & constebitur omnis lingua.* At hoc de Christo scriptum esse Paulus adseverat Rom. XIV, II. Phil. II, 10. X. Joël. III, I. Dominus Deus, *Effundam, ait, Spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filie vestre.* Petrus Act. II. ubi ista citarat, postea subjungit: *Jesus dextrâ Dei exaltatus, & promissionem sancti Spiritus accipiens à Patre, effudit hunc, quem nunc vos videtis & auditis,* vers. 33. XI. Zachar. XII, 10. Jehovah extendens cœlos, & fundans terram, & formans spiritum

Luc. I, 70.

*Et c. Hebr. I, 2. Per quem & secula condidit. & vers. 10. ex
 Psal. CII, 26. Tu in principio Domine terram fundasti, & o-
 pera manuum tuarum sunt caeli. I Cor. IIX, 6. Unus Dominus
 Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum. II. Conser-
 vatio. Coloss. I, 7. Omnia in ipso consistunt, Hebr. I, 3. Por-
 tans omnia verbo virtutis suae. III. Cooperatio. Joan. V, 17.
 Pater meus operatur, & ego operor. vers. 19. Quodcumque enim
 Pater fecerit, & haec Filius similiter facit. IV. Salvatio, à
 qua nomen sibi esse voluit. De hac autem Ies. XLIII, II.
 Ego sum Dominus, & non est absque me Salvator. Hof. XIII, 4.
 Ego sum Dominus Deus, & Salvator non est praeter me. V.
 Prædictio futurorum, ad quam ipse Iehovah cum idolis
 contendens provocat: Adnunciate, inquit, futura, & scie-
 mus quod DI estis, Ies. XLI, 23. Christus autem: Haec dixi
 vobis, priusquam fuit, ut quum factum fuerit credatis, quoniam
 ego sum, Ioan. XIII, 19. VI. Perspectio cogitationum &
 occultorum cordis humani. Nam ut ait Selomoh I Reg.
 IIX, 39. Tu Domine solus nosti cor omnium filiorum hominis.
 Ierem. XVII, 10. Ego Iehovah probans cor & scrutans renes.
 Christus verò norat omnes, & sciebat quid esset in homine,
 Ioan. II, 24. cuius quoque specimen dat Matth. IX, 4. Ipse
 de sese ad ecclesias Asiae, Apocal. II, 23. Scient omnes, quod
 ego sum scrutans renes, & probans corda. VII. Patratio mi-
 raculorum propria virtute & auctoritate, ut sanatio æ-
 grotorum, ejectio Daemonum, resuscitatio mortuorum,
 de quibus Christus ipse: Opera quae ego facio in nomine Patris
 mei, haec testantur de me. Nam Benedictus Iehovah, Deus,
 Deus Israël facit mirabilia solus, Psal. LXXII, 18. Omitto
 nunc, quod Ecclesiam colligat & conservet, Sacramenta
 instituat, peccata remittat, nos iustificet, glorificet, & de-*

Ioan. 10. 25.

num suscitaturus sit novissimo die : qualia opera divina esse, quis aufit negare?

XXXI. Septimum & ultimum nostrum argumentum sit hujusmodi. Qui adorandus est, & reliquis divinis cultibus prosequendus, is verus Deus est. Nam *Dominum Deum tuum adorabis, atque illi soli servies*, Deut. VI. 13. Matth. IV. 10. *Neque ipse hanc suam gloriam ulli alteri dabit*. Ies. XLIX. II. Christum autem adorant omnes Angeli Dei, Heb. I. 6. Et in nomine Iesu omne genu flectitur cœlestium, terrestrium & inferorum, Phil. II. 10. Atque ille templum habet, Mal. III. 1. In eum credere & confidere jubemur: in ejus nomen nostræ religionis sacris initiamur: per ejus nomen jurat Paulus, Rom. IX. 1. ei Stephanus commendat spiritum suum, Act. VII. 59. Atque tot argumentis divinitas Filij demonstrata esto.

SPIRITUS
S. DIVINI-
TAS.

Ep. ad An-
noch.

XXXII. SPIRITUS SANCTI divinitatem negant omnes qui Filij negant. Verum parum interesse arbitrantur, utrum si hæc excellentia communicari debeat, uni vel pluribus personis adtribuatur. Nam se de unius Dei excellentiâ contendere dicunt; miseri, quibus hoc Ignatij merito animum percellat: *Quisquis unum & solum adnunciat Deum, ut tollat Christi divinitatem, diabolus est, & inimicus omnis justitiæ.*

XXXIII. Speciatim autem S. Spiritui bellum denunciarunt *πνευματομάχοι*, auctore Macedonio exorti. Is Constantio favente, Episcopus Constantinopolitanæ ecclesiæ, post mortem Alexandri ab Acatianis & Eudoxianis, cum quibus Arianam doctrinam profitebatur, remoto Paulo orthodoxo, non sine cæde & sanguine obrusus est. Vide Socratem *lib. II. cap. 12.* Theodor. *lib. II. cap. 5.* Verum non diu hac fortunâ usus, & ob sævitiam alias.

aliasque causas exorsus episcopatu, ab ipsis illis, quibus auctoribus eum adeptus erat, deturbatur. Alienior itaque ab Arianis factus novum dogma comminifcebatur. *Siquidem Filium Deum esse* (verba sunt Sozomeni) *& cum alijs rebus omnibus, eum substantiâ Patri similem adferebat: at Spiritum sanctum docebat non ejusdem participem esse cum Patre & Filio honoris, sed ministrum & famulum.* In eadem cum eo sententiâ erant Eleusius, Sophronius & Eustharius Sebastiensis. Marathionius quoque, quæstor publicus, hanc hæresin partim studio partim pecuniâ adeo auxit, ut non sine causâ Macedoniani à nonnullis Marathioniani dicrentur, teste Sozomeno. Vide etiam Nicephorum *lib. IX. cap. 47.*

XXXIV. Nos, ut in instituto pergamus, divinitatem Spiritus sancti totidem ferè argumentis, & ex iisdem fontibus depromtis prolixè demonstrare possemus nisi brevitati studendum foret. I. Deus simpliciter & rotundè adpellatur. Dicit David 2 Sam. XXIII, 2, Spiritum Domini sibi loquutum esse, & eundem mox adpellat Deum Israël, & fortem Israël. Dicit Petrus Ananiam, qui mentitus erat Spiritui sancto, non mentitum fuisse hominibus, sed Deo. Act. v, 4. Dicit Paulus: *Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Dominus &c.* II. Unum esteum Patre & Filio, 1 Ioan. v, 7. III. Collatione utriusque Testamenti, quæ solidum argumentum suppeditat, uti possumus. Iesa. vi, 9. scribitur Iehovah Sebaoth dixisse: *Vade, dic populo huic, audite audientes &c.* At Paulus Act. ult. vers. 25. Spiritum sanctum hæc dixisse testatur. *Levit. XVI, 2. Dixit Iehovah ad Moysen: Loquere ad Aharon fratrem tuum, ut non ingrediatur in omni tempore*

ad

ad sanctitatem intra velum. At Ep. ad Hebræos c. IX, vers. 8; Spiritum sanctum per hoc significasse dicit, *nondum pro-*
latam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente
statum. Sic in libris Prophetis idemtidem repetitur: *Hæc*

2 Ep. I, 21.

dicit Dominus Deus. At Petrus testatur, à Spiritu sancto
inspiratos loquutos fuisse sanctos Dei homines. Spiritus

Luc I, 70.

itaque sanctus Dominus Deus est. Sicut quoque Zacha-
rias Benedictum Dominum Deum Israël is loquutum di-
cit per os sanctum, qui à seculo sunt, Prophetarum ejus.
IV. Tribuitur ei omnipræsencia, Psal. cxxxix, 7. & Omni-
scientia, I Cor. II, 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profun-*
da Dei. Item: *Quæ Dei sunt nemo novit, nisi Spiritus Dei.* V.

Adscribitur eidem Creatio, Psal. xxxiii, 6. Job. xxxii I, 4.
Iustificatio & Saluatio, I Cor. VI, II. Prædictio futuro-
rum, 2 Pet. I, 21. Gubernatio Ecclesiæ, Act. xx, 28. Largi-
tio & distributio donorum spiritualium, I Cor. XII.

I Cor. 6, 15.
& 19.

VI. Solus Patri & Filio in scripturis annumeratur, ita ut in no-
men ejus baptizemur, ei que divinum cultum exhibea-
mus, adeò ut corpora nostra, quæ membra Christi Paulus
dicit, idem templum quoque dicat esse Spiritus sancti. Un-
de Augustinus: *Noli negare Deum esse Spiritum sanctum, ne*
templum creaturæ facias membra creatoris. Et pulcrè alio lo-
co: *Si templum facere Spiritui sancto juberemur, sicut fecit Se-*
lemob de lignis & lapidibus, utique faciendo templum πατρίαν
illi exhibere convinceremur. Quantò magis igitur πατρίαν de-
bemus, cui non templum facimus, sed sumus?

2 cont. Max.
c. ult.
Ep. 66.

XXXV. Bonum itaque factum Theodosij Magni,
qui A. C. ccclxxxI Constantinopoli Synodum indixit,
quæ œcumenica secunda habetur, in quâ cl. Episcopi
damnatis Macedonianis unam eandemque Patris, Filij &
Spiritus sancti divinitatem professi sunt. *Et Canonibus qui-*
busdam

busdam (verba Nicephori) ecclesiarum exornandarum gratiâ promulgatis, etiam Spiritus sancti gloriam, utpote similem atque æqualem Patri & Filio, sancto Nicænæ fidei symbolo adjecerunt, Gregorio Nysseno id quod illi deesset supplente. De eâdem vide Socratem l. V. c. 8. Theodor. l. V. c. 8. Sozom. l. VII. c. 7. Tripart. l. IX. c. 12.

XXXVI. Procedit autem Spiritus sanctus à Patre & Filio; & quidem, quoniam per unam æqualem virtutem, ab utroque æquè primò & per se procedit. Quodnam verò sit inter generationem & processionem, sive, si specialiori vocabulo uti libeat, spirationem discrimen, à nemine distinctè explicari potest, sicuti neque propriæ earum rationes à quoquam percipi & declarari. Hoc tamen è Scripturâ compertum est, Filio soli, quia Filius unigenitus est, generationem competere; non item Spiritui sancto. Hujus itaque processionem Theologi spirationem vocabulo ab ipsâ spiritus adpellatione deducto vocitant. Nam quemadmodum nomen ipsum Spiritus sufficit ad subsistentiam hujus divinæ personæ significandam, sic quoque nomen spirationis ad declarandam ejus processionem fatis est.

XXXVII. Rectissimè verò Athanasius, *Quomodo, inquit, gignat Filium Deus, & quomodo Spiritum emittat, curiosè non pervestigo: sed credo Filium genitum ἀπὸ τοῦ πατρὸς & Spiritum similiter procedere ἀπὸ τοῦ πατρὸς. Inquam sententiam quoque Augustinus: Spiritus non dicitur Filius Patris & Filij, sed procedens ab utroque. Quid autem inter Nasci & Procedere interfit, de illâ excellentissimâ naturâ loquens explicare quis potest? Non omne, quod procedit, nascitur, quamvis omne procedat, quod nascitur. Hæc scio. Distinguere autem inter illam generationem & hanc processionem non scio,*

E

non

L. 12. c. 13.

PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI.

1. Dial. de Trin.

l. 3. cont Maximin. c 14.

DE PROCESSIONE SP.S.

34

l. 9. de Trin.

non valeo, non sufficio: quia & illa & ista est ineffabilis. Idem tamen, ut hæc mysteria aliquo modo adumbraret, Filium per modum intellectus, Spiritum per modum amoris procedere innuit; unde suarum disputationum originem sumpsere Magister & Scholastici.

Joan. 15, 26.
rom. inc. 3.
Joan.

XXXIIX. Quod autem dicimus Spiritum à Patre & Filio procedere, de eo jamdudum inter Græcos, (cum Græcis etiam faciunt Armeni, Rutheni & Mosci) Latinosque magna fuit controversia. Quando ea ceperit, exactè sciri non potest. Nonnulli Theodoro & Nestorianis ejus initia adscribunt. Ille quidem, nono Cyrilli anathematismo respondens, ita loquitur: *Si Spiritum ex Filio aut per Filium suam habere existentiam dicit, ut impiam blasphemiam hoc abijcimus. Credimus enim Domino dicenti: Spiritus qui à Patre procedit.* Alij referunt ad A. C. MCCCLX, & tempora Nicolai I. Pont. Rom. Certè Theophylactus, qui aliquantò post floruit, acriter reprehendit Latinos, quòd statuant Spiritum à Filio procedere. Sed & infida & inconstans fuit concordia, inita in synodo Florentina A. C. MDCCCXXXIX ab Eugenio Antipapà, quum biceps esset Romana ecclesia, & ejus tricesimum, suppultante Onuphrio, schisma vigeret, celebratà.

Joan. 16, 15.
17, 10.

XXXIX. Nos nostram sententiam contra Græcos probamus perspicuis ipsius Christi verbis. *Omnia quæ habet Pater, inquit, mea sunt.* Et: *Omnia tua mea sunt.* Unde sequitur, Spiritum Patris esse etiam Spiritum Filij. Atque hinc sicut Spiritus Patris dicitur, Matth. x, 20. & Spiritus Dei, Rom. IIX, 9. Ita quoque Spiritus Christi, Rom. IIX, 10. & Spiritus Filij, Gal. IV, 6. Quamobrem eum etiam tamquam suum Apostolis donat, Joan. XX, 22.

XL. Præ-

XL. Præterea Joan. XVI, 14, ait: *Ille de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Quid autem accipiet nisi scientiam, & si scientiam, quid nisi essentiam? Quidquid enim in divinitate est, essentia est. Eodem capite v. 7. dicit se missurum Paracletum; & quidem à Patre, c. xv. v. 26. Quum autem inter nos & Græcos conveniat, quòd Spiritus Deus sit, & ejusdem essentiæ cum Filio, non potest ille mitti per imperium, sicut à majore; neque per consilium, sicut à prudentiore. Mittitur itaque secundum naturalem productionem sive processionem.

XLI. Demum Græci Patres ante ortam controversiam sanctitate & doctrinâ clarissimi (quorum auctoritatem ipsi imminuere nec volunt nec possunt) Spiritum & à Patre & à Filio procedere luculenter testantur. Basilius dicit, ita se Spiritum habere ad Filium, sicut se habet Filius ad Patrem; & sicut Patris Verbum est Filius, ita Verbum Filij esse Spiritum, l. V. in Eunom. c. XI. Athanasius in suo symbolo expressè: *Spiritus sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Chrysostomus ubi locum Joannisc. XV. v. 26. cui maximè fidunt, interpretatur, ita eum exponit, ut consideratis etiam illis verbis, (*ὅτι ἐξ ἐμοῦ παράγω*) dicat: *Ecce, quod non Pater solus, sed & Filius Spiritum mittit.* Et symbolum Apostolicum duabus homilijis exponens utrâque conceptis verbis *Spiritum de Patre & Filio procedere* testatur. Cyrillus epistolâ, quam ex Alexandrino, quod celebrabat, concilio ad Nestorium scripsit: *Spiritus veritatis nominatur, & Christus veritas est, & emittitur ab eo, quemadmodum ex Deo Patre.* In Thefauro l. XII. c. 2: *Ex Filio naturaliter & essentialiter Spiritum sanctum, sicut ex Patre provenire credimus.* Idem docet compluribus alijs locis, quos prætereo; ut & disputa-

hom. 76. in
Ioan.

tom. 5.

10, inter ep.
Cyrilli.

tationes Scholasticorum, atque inter ceteras hanc: Utrum si à Filio Spiritus non procederet, nihilominus à Filio personaliter distingueretur. Ex ipsis ista qui volet, cognoscat.

1. dist. 10
& 11.

*Patri ingenito, Patris unigenito Filio, &
utriusque Spiritui, Deo uni*
G L O R I A.

DISPUTATIO III.

DE PERSONA ET OFFICIO
CHRISTI.

T H E S I S I.

FILIUS DEI secunda persona divinitatis, ubi venit plenitudo temporis, propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus, & homo factus est.

Gal. 4. 4.

II. Messiam enim & Salvatorem nostrum verum Deum oportebat esse, & verum hominem.

III. Et Deum quidem, quoniam infinitæ justitiæ, quæ finita fuerit, creatura, satisfacere non potest; neque potest nos infinito Deo, placatâ immensâ ejus irâ, reconciliare; neque potest justitiam & vitam æternam restituere; mortem, & per mortem destruere eum, qui habebat imperium mortis, id est, Diabolum; preces exaudire; Ecclesiam regere & defendere: quæ omnia Messiam præstare oportet.

Heb. 2. 14.

IV. Hominem verò esse conveniebat, quoniam homo erat qui peccaverat, & peccando pœnarum & mortis reus factus erat. Hominem itaque pati necesse fuit, pœnamque & mortem subire. Et debuit per omnia fratribus

Heb. 2. 17.

bus